

Tranen en troost

Ds. J. IJsselstein - Jeremia 31:15-17 - Mattheüs 2:16-18

Liturgie:

Psalm 137:4,5

Tien Geboden vers 9

Lezen Jeremia 31:15-17, Mattheüs 2:16-18

Psalm 8:1,2,3,4

Psalm 106:24

Psalm 2:6

Gemeente, op deze zondag na kerst, op deze laatste zondag van het snel vervlogen jaar, preek ik u het Woord van God vanuit Jeremia 31, daarvan de verzen 15, 16 en 17.

Daar lezen we het woord van God als volgt:

Zo zegt de HEERE: Er is een stem gehoord in Rama, een klage, een zeer bitter geweent; Rachel weent over haar kinderen; zij weigert zich te laten troosten over haar kinderen, omdat zij niet zijn.

Zo zegt de HEERE: Bedwing uw stem van geweent, en uw ogen van tranen; want er is loon voor uw arbeid, spreekt de HEERE; want zij zullen uit des vijands land wederkomen.

En er is verwachting voor uw nakomelingen, spreekt de HEERE; want uw kinderen zullen wederkomen tot hun landpale.

Eeuwen later haalt Mattheüs deze woorden aan in Mattheüs 2:16-18, waar staat:

Als Herodes zag, dat hij van de wijzen bedrogen was, toen werd hij zeer toornig, en enigen afgezonden hebbende, heeft omgebracht al de kinderen, die binnen Bethlehem, en in al deszelfs landpale waren, van twee jaren oud en daaronder, naar de tijd, die hij van de wijzen naarstiglijk onderzocht had.

Toen is vervuld geworden, hetgeen gesproken is door den profeet Jeremia, zeggende: Een stem is in Rama gehoord, geklag, geweent en veel gekerm; Rachel beweende haar kinderen, en wilde niet vertroost wezen, omdat zij niet zijn!

Het thema voor de preek van vanmorgen is:

Tranen en troost

We kijken samen naar twee lijnen. We kijken in de eerste plaats naar wat er destijds gebeurde: naar *de historische lijn*, in de tweede plaats naar wat daarvan de betekenis is voor nu: naar *de geestelijke lijn*.

Dus: Tranen en troost

1. De historische lijn

2. De geestelijke lijn

Als eerste dus:

1. De historische lijn

Jongens en meisjes, heel lang geleden gebeurde er iets verschrikkelijks. Hoe veel heeft Jacob van haar, van Rachel gehouden! Hoe veel hield Jozef van zijn moeder!

En hoe blij was Rachel geweest toen ze in verwachting bleek. Eerst van Jozef, nu van haar tweede kindje. Ze zijn op reis. Ze zijn onderweg. Bijna zijn ze in Bethlehem. Maar dan kan ze niet verder. Het moment van de geboorte is aangebroken. Langs de weg. Maar het gaat niet... Het gaat fout...

Het staat in Genesis 35:17: *En het geschiedde, als zij het hard had in haar baren (het gaat niet goed bij de bevalling), zo zei de vroedvrouw tot haar: Vrees niet; want deze zoon zult u ook hebben!* Rachel sterft.

Moeder Rachel sterft, terwijl ze met tranen uitroept: ‘*Ben-Oni*, zoon van mijn smart, zoon van mijn verdriet, kind van tranen!’

Maar Jacob zegt: ‘Nee, hij heet *Benjamin*, zoon van mijn rechterhand!’

Wat zal Jacob gehuild hebben. Zijn lieveling Rachel sterft.

Wat zal Jozef gehuild hebben. Wel een klein broertje, maar geen moeder meer.

Rachel wordt begraven, langs de weg. Nooit heeft ze in het beloofde land gewoond.

Dubbel verdriet dus: verdriet bij Jacob en verdriet bij de jonge Jozef.

Misschien zie ik ook wel tranen glinsteren in uw ogen. Uw vrouw, het was een lieveling, ze is niet meer. Ik zie ook tranen in jullie ogen, bij sommigen van jullie, jongelui, nu je terugdenkt aan je eigen moeder. Ze stierf. Ze is niet meer. Kerst is anders. Moeder is niet meer. Je hebt alles, maar mama is weg, voor altijd. Zeker, het kan je troosten, als je weet dat je moeder in de hemel is. Maar toch, je bent haar wel kwijt.

Dubbel verdriet: tranen van een liefhebbende man, kindertranen...

Maar, er zijn nog meer tranen, hier zijn ook de tranen van een stervende moeder. Het is alsof ze haar kind, haar zoon probeert vast te houden. Wat een verdriet! Ze zal haar kinderen niet meer zien opgroeien. En terwijl ze haar laatste adem uitblaast, grijpt ze als het ware haar kind vast (alsof ze hem wil *blijven* vasthouden) en roept uit: *Ben-Oni!*

Juist op een dag als vandaag, de laatste zondag van het jaar, kan dat verdriet weer zo omhoogkomen. Het verdriet om het verlies van uw vrouw, om het gemis van uw man. Om het verlies van je vader of moeder. Het verdriet om het verlies van je zwangerschap. Je ongeboren kindje stierf in je buik. Je peutertje, waar je zo aan gehecht was, stierf... Het lijkt wel alsof de tranen daarover nooit zullen opdrogen. Luister vanmorgen, de Heere heeft een boodschap voor u.

Heel veel tranen dus: tranen bij Jakob, kindertranen bij Jozef, moedertranen bij Rachel. Maar er is meer! De moedertranen van Rachel zijn eigenlijk *dubbele tranen*.

Want, waarom huilt ze zo? Ja, vanwege haar kind. Maar er is meer. Want wie in Israël een zoon kreeg, die kreeg hoop. Hoop op de komst van de Messias! Dus wie haar zoon *verliest*, verliest haar *hoop*. Dat maakt de tranen van Rachel zo bitter: ‘*mijn hoop is vergaan!*’

Niet voor niets zegt Jacob: ‘Nee, hij heet Benjamin!’ Jakob ziet dwars door de dood heen, dat de hoop *niet* is vergaan!

Het is eeuwen later, in dezelfde streek, bij Rama. Een kilometer of 8 ten noorden van Jeruzalem. Een stad in het gebied van de stam van Benjamin, ergens op de grens tussen de twee rijken: tussen het noordelijke rijk en het zuidelijke rijk, tussen Israël en Juda. Ruw worden de mensen bijeen gejaagd. Het doet denken aan de deportatie van onze joden destijds in de Tweede Wereldoorlog. De Babyloniërs jagen de mensen uit Juda bij elkaar. Er wordt geschreeuwd, geschopt en geslagen.

Rama is verzamelpunt, het laatste station voor de lange reis naar Babel. En, wie het niet gaat redden, wordt hier alvast afgeslacht: jonge kinderen, zieken, ouderen. Rama is een bloedbad! En Jeremia is erbij. Later mag hij terug. Hij schrijft het in Jeremia 40:1.

En Jeremia ziet het allemaal weer voor ogen, als hij profeteert in vers 15 en zegt: *Zo zegt de HEERE: Er is een stem gehoord in Rama, een klage, een zeer bitter gewezen; Rachel weent over haar kinderen; zij weigert zich te laten troosten over haar kinderen, omdat zij niet zijn* (Jeremia 31:15).

Als dat verschrikkelijke drama zich voltrekt langs de weg bij Rama, dan is het alsof Rachel opnieuw wakker wordt. Zo hoort het gehuil en gaat *meehuilen*. Opnieuw huilt ze bittere tranen. Ze snikt het uit. Opnieuw druppen er tranen langste weg bij Rama. Zal ze *deze* kinderen ooit weer zien uit Babel? *Deze* kinderen die nu geboeid worden weggevoerd?

En opnieuw zijn Rachels tranen: dubbele tranen.

De kinderen van Juda, weggevoerd uit het beloofde land, weg van de plaats der verzoening, weg van de offers, weg van de priesterdienst, van alles wat vooruitwees naar de komst van de Messias. En wat te denken van de Messias Zelf?

Juda wordt weggevoerd. Dus ook *het Kind* uit de stam van Juda, de grote Davidszoon. Dan is de hoop vergaan! Nu is het een verloren zaak!

Hier klinkt niet alleen de klacht van een moeder, hier klinkt ook de roep uit een hart zonder hoop: nu is alles over en uit! Wanhoop op de plaats van de deportatie...

Maar, luister! Was er bij de dood van de Rachel, Jacob die zei: 'Er is hoop'?

Nu is het Jeremia, die zegt in vers 16 en 17: *Zo zegt de HEERE: Bedwing uw stem van gewezen, en uw ogen van tranen (niet huilen!); want er is loon voor uw arbeid, spreekt de HEERE; want zij zullen uit des vijands land wederkomen. En er is verwachting voor uw nakomelingen, spreekt de HEERE; want uw kinderen zullen wederkomen tot hun landpale* (Jeremia 31:16-17).

Woorden van troost. Heel Jeremia 31 is er trouwens vol van: Het volk zal terugkeren. Want, zegt de HEERE: Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde (vers 3). En u zult opnieuw vergaderd worden, en Ik zal Herder over u zijn (vers 10). Ziet, de dagen komen, spreekt de HEERE, dat Ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken (vers 31). En Ik zal hun zonden niet meer gedenken (vers 34). En dat alles door de komst van de Messias. Juda, het is niet verloren! Het lijkt zo hopeloos en verloren, maar God zal instaan voor Zijn eigen werk! Hij zal nooit laten varen het werk dat Zijn hand in de stille eeuwigheid al begon.

Het is 600 jaar later. Het heeft gegonsd van de geruchten en van de berichten. De herders uit de velden van Efratha (dat is diezelfde omgeving, van Rama) hebben verteld wat ze gezien hebben: een geopende hemel, een spreekkoor van engelen, en vooral *het Kind* in de kribbe. De Messias is geboren! *En allen, die het hoorden, verwonderden zich over hetgeen hun gezegd werd van de herders* (Lukas 2:18).

En ook anderen hebben Hem gezien: Simeon en Anna. En zij, Anna *sprak van Hem tot allen, die de verlossing in Jeruzalem verwachtten* (Lukas 2:38).

En toen waren er de wijzen, de magiërs uit het Oosten, die de boodschap brachten in Jeruzalem: de Koning der joden is geboren, de grote Davidszoon!

Plotseling was er hoop, bij het volk, dat zo verdrukt werd door de Romeinen.

Eindelijk! Eeuwenlang klonk het: Er *zal* verlossing komen. En nu wordt gezegd: de Verlosser *is* gekomen! Na eeuwen wachten en verwachten, is eindelijk de Messias geboren, *in...? In Bethlehem!*

En toen, die bloedige dag in... *Bethlehem*.

De moeders van Bethlehem weten het nog als de dag van gisteren. Het was een dag als alle andere dagen. Totdat... plotseling de deur werd opengerukt door een Romeinse soldaat. Hij duwde iedereen opzij, keek om zich heen, liep regelrecht af op het bedje, en greep zonder aarzelen dat jongetje, dat kleine kereltje, dat daar zo heerlijk lag te slapen. Even flikkerde het zwaard. En toen was het gebeurd...

Nee, nee! Mijn kind!

En terwijl moeder hartverscheurend riep, klonk even later diezelfde klacht uit het huis van haar buurvrouw 'Nee, nee!', en van daarnaast, en van daarnaast...

Wat een tranen! Wat een verdriet! Mijn kind, ons kindje vermoord! Wat verschrikkelijk!

Sommigen van u herkennen dit. Natuurlijk anders, maar toch ook weer niet. En u voelt de pijn vanbinnen, als u in uw hart ook weer terugdenkt aan *toen...* Aan de nacht dat u stond naast het bedje van uw kind, aan die middag tot u stond op de intensive care, in die kamer op de spoedeisende hulp. Waar u uw kindje in uw armen had, precies zoals de moeders in Bethlehem: levenloos, stil, de laatste adem weg, kwijt voor altijd...

'O God, hoe moet het verder? Waarom toch?'

Een stem is in Rama gehoord, geklag, geween en veel gekerm; Rachel beweende haar kinderen, en wilde niet vertroost wezen, omdat zij niet zijn! (Mattheüs 2:18)

Tranen na kerst. Opnieuw en wel heel bijzonder *dubbele* tranen! Want de kinderen van Bethlehem zijn gedood. En dus... is ook *het Kind* gedood! Met Hem verging ook hun hoop. De Messias was geboren. Maar... hebben we ons dan toch vergist? Is nu toch alles alsnog verloren?

Maar dan klinkt opnieuw, dwars door alle verdriet en tranen heen, de stem van de profeet Jeremia: *toen is vervuld geworden, hetgeen gesproken is door de profeet Jeremia...*

En wat zei Jeremia? In Jeremia 31:16-17? *Zo zegt de HEERE: Bedwing uw stem van geween (niet huilen), en uw ogen van tranen; want er is loon voor uw arbeid, spreekt de HEERE; want zij zullen uit des vijands land wederkomen. En er is verwachting voor uw nakomelingen, spreekt de HEERE; want uw kinderen zullen wederkomen tot hun landpale.*

Het was het oordeel over de zonde van Juda, dat het gevankelijk werd weggevoerd naar Babel. Maar dwars door het oordeel heen klonk destijds de belofte: 'Ik (God) zal u terugbrengen'. Het is niet verloren, de Messias zal komen!

Het was het oordeel over de zonden van Israël, dat het zo onderdrukt werd door de Romeinen, door Herodes de Edomiet. Maar dwars door een zee van tranen klinkt opnieuw de oude aansporing uit Jeremia: '*Ween niet! Niet huilen!*'

Want de Messias leeft en Hij zal terug gebracht worden. Uit Egypte zal Ik Mijn zoon roepen (Hosea 11:1)!

Wonderlijke troost (voordat we verder gaan met de geestelijke betekenis in deze Schrift worden), wonderlijke troost voor de moeders van Bethlehem: *Er is loon voor uw arbeid*. Uw tranen zijn niet tevergeefs, spreekt de HEERE. *Want zij zullen uit des vijands land wederkomen*.

De bekende bijbeluitlegger Matthew Henry zegt: Ze zullen terugkeren, in hun gelukkige lot, door de opstanding, en ze zullen hun deel hebben in het hemelse Kanaän. De eerste martelaartjes hebben hun bloed gegeven voor Hem, die na hen Zijn bloed zal geven tot hun verzoening.

Een andere bijbelcommentator, John Gill zegt: Ze zullen opstaan (deze kinderen) en voor altijd met Christus wonen, op Wiens rekening hun leven genomen werd. *Er is verwachting voor uw nakomelingen, spreekt de HEERE; want uw kinderen zullen wederkomen tot hun landpale* (Jeremia 31:17).

Is dat ook niet de troost voor gelovige ouders van wie kinderen in hun vroege jeugd zijn weggenomen? *Er is verwachting voor uw nakomelingen*. U zult in de dag der dagen verenigd worden met uw kinderen. En u zult samen zien het erfdeel dat verworven is door *het Kind van Bethlehem*. Ze zijn ons niet ontvallen. Ze zijn ons voorgedaan.

Voordat we verder gaan met ons tweede punt, met de geestelijke lessen uit deze geschiedenis, gaan wij nu samen eerst zingen uit Psalm 106, daarvan het 24^e vers.

*Nochtans was God met hen begaan, Hij zag hun angst, hun tranen aan,
En hunner hateren verwoedheid, Hij dacht aan Zijn gestaafd verbond,
En had berouw, naar al Zijn goedheid, meêdogendheid met Israëls wond.*

Onze tweede gedachte:

2. De geestelijke lijn

De geestelijke lessen in deze geschiedenis.

Maar eerst nog even iets anders. Eigenlijk is dit, wat hier staat in Jeremia 31, geen gewone profetie. Meestal wijzen de profeten vooruit: '*Het zal geschieden...*'

Dit is een ander soort van profetie. Dit is profetie (zo zou je het kunnen noemen) naar analogie, naar overeenkomst: '*Zoals..., zo ook...*' Zoals Rachel huilde in Rama (terugwijzend naar het verleden), zo wordt er nu ook gehuild bij de wegvoering (in het heden), en die tranen zijn tot een volkomen hoogtepunt gekomen in Bethlehem.

Wat is nu de geestelijke les van deze geschiedenis? Ik noem vanmorgen een vijftal geestelijke lessen.

1. Hier is een **eerste les** voor ouders die een kind verloren hebben (immers met dat Rachel sterft, verliest ze haar kind en de toekomst van haar kinderen en kleinkinderen), voor kinderen die hun vader of moeder verloren hebben, voor gemeenteleden die een man of vrouw verloren hebben in het achterliggende jaar.
Je kan jezelf zo ontroostbaar voelen, net zoals Rachel.

Wie kan je troosten? *Niemand*, zegt de wereld. Want niemand is ooit in staat om je vader of moeder, om je kind, om je vrouw of man terug te geven.

Ja, dat *laatste* is waar, maar dat *eerste* niet. Wie kan troosten? *God*.

Het is geen schrale troost, wat de Heere zegt in Jesaja 66: *Als een, dien zijn moeder troost, alzo zal Ik u troosten; ja, u zult te Jeruzalem getroost worden* (Jesaja 66:13).

U zegt: Hoe zal ik ooit die troost krijgen? Christus zegt: *Kom tot Mij* (Mattheüs 11:28). Hij is de weg, om tot die enige troost te komen. Hij heeft gezegd: *De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de Heere Mij gezalfd heeft, om een blijde boodschap te brengen de zachtmoedigen; Hij heeft Mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van harte, om de gevangenen vrijheid uit te roepen, en de gebondenen opening der gevangenis, om alle treurigen te troosten* (Jesaja 61:1-2).

En zou Hij, die van harte bereid is om uw zondetranen te drogen, niet de tranen willen drogen van u stille verdriet? Hij wil ze beide drogen.

Bij God alleen is troost, ook voor alle tranen van dit leven.

2. Hier is een **tweede les** voor kinderen, jongeren en hun ouders.

Jongelui, je moeder kan stilletjes over je huilen. Zoals Rachel huilde over Ben-Oni, kind van mijn smart, kind van mijn tranen. Zeker, ze zal huilen als je sterven zou. Maar er zijn ook vaders en moeders die nu al huilen om hun kinderen. Om de weg die ze gaan, bij de Heere vandaan.

Je bidt niet meer, je leest niet meer.

Ik ben blij dat je er bent, dat je vanmorgen in de kerk bent. Maar pas op wat je doet. Zo gaat het fout. Je weg is een doodlopende weg. Als je doorgaat, kom je om, straks is het te laat. Er *is* een weg! Het is de weg die Jeremia op zoveel plaatsen aanwijst: een weg van smeking en geweën. Een weg van bekering, van berouw, van omkeren. *Dat* moet je doen!

Je zegt: *‘Hoe moet ik dat doen? Ik heb geen idee...’*

Laat ik je raad, laat ik je advies geven. Ik vraag vandaag maar één ding van je: wil je vandaag voor één keer uit de kerk, naar je kamer gaan. Doe de deur dicht. En buig letterlijk op de grond je knieën voor God en zeg tegen God, alleen maar dit: *‘O, God, ik heb gezondigd! Wees mij zondaar genadig. En breng me toch terug!’*

Ik geloof werkelijk, dat het genoeg kan zijn om je harde hart te breken, en dat je eenmaal gebogen nooit weer op zou willen staan van die plaats!

Ouders, bedwing uw stem van geweën, *niet huilen*, en uw ogen van tranen, *want er is loon voor uw arbeid*.

Betekent dat dat God het zal doen *om* onze tranen? Nee, maar het betekent wel dat uw tranen niet tevergeefs zijn. Houdt aan, grijp moed! Grijp God aan, om Zijn trouw, om Zijn verbondstrouw, om Zijn Naam, om Zijn eer en om Zijn zaak.

Want wie het om de eer van God te doen is en om het heil van zijn of haar kinderen, zal niet beschaamd uitkomen. Want God heeft toch gezegd: *Ik zal niet feilen in Mijn trouw, noch Mijn verbond ooit schenden* (Psalm 89:14, ber.)

3. Hier is een **derde les** voor *troosteloze harten van ontwaakte zondaars*.

Voor hen die wakker geschud zijn uit hun dodelijke rust. De Heilige Geest heeft Zelf uw ogen geopend, en u zegt: ‘nu zie ik mijn ellende en geestelijke nood’. En in diep besef van uw verloren staat, roept u tot God: ‘wees mij toch genadig, Heer’. Genâ, o God, hoor mijn gebed!’

U zegt: ‘Ik ben het waard, om net als destijds, als de ballingen van Juda, weggevoerd te worden. Daar sta ik, geboeid met ketenen van schuld, waard om weggevoerd te worden en om te komen. Ik zie geen hoop, ik heb geen verwachting. Het loopt zo vast in mijn leven.’

Hoe *komt* het dat u zo weinig hoop hebt? Hoe *komt* dat u geen licht ziet?

Waarom heeft Rachel geen hoop? *Waarom* hebben de moeders in Bethlehem aanvankelijk geen licht?

Omdat ze kijken naar de *omstandigheden*, naar hier en nu. En zo is het ook vaak in het leven van Gods kinderen. Onze ogen letten op de dingen die we zien, niet op de dingen die we niet zien (zie 2 Korinthe 4:18).

We kijken met twee ogen naar *beneden*, maar (zo zegt dominee Samuel Rutherford): u moet met één oog naar uzelf kijken, maar kijk toch *met uw andere oog omhoog!*

Jacob, hij ziet omhoog, hij ziet op Gods *belofte*. En Jeremia wijst ons op het *Woord* van de Heere. En daarin alleen ligt hoop, daarin alleen ligt houvast voor bedroefde, Godzoekende zondaars.

Hoor naar het woord van de HEERE, u die God zoekt in al uw zielsverdriet. Zo zegt de HEERE, de trouwe God van het verbond, die Zijn beloften nooit schendt: ‘*Het is niet hopeloos! Ik zal uitkomst geven! Maar zie niet op de omstandigheden. Zie op Mij: Ik zal een weg banen!*’

Jeremia heeft ervan geprofeteerd. Van die weg. En zijn profetie is vervuld.

Ik bedoel deze profetie uit Jeremia 23: *Ik zal* (zegt de HEERE) *aan David een rechtvaardige Spruit verwekken. En dit zal Zijn Naam zijn: De HEERE ONZE GERECHTIGHEID* (Jeremia 23:5,6). Bij de Heere is gerechtigheid, voor mensen die geen gerechtigheid meer hebben van zichzelf. Bij Hem alleen is hoop voor mensen, die geen hoop meer hebben van zichzelf. Bij Hem alleen is gerechtigheid, voor uw doodschuldige hart.

Gods Gezalfde, Zijn Christus, Hij kwam als een Kind in de kribbe, als het Lam Gods werd Hij geslacht op het altaar van het kruis.

O, zie met een gebroken oog op *Hem*. Hij zal u genezen van uw dodelijke kwaal.

Kom toch tot *Hem*, die kwam naar deze wereld, juist om het verlorene te zoeken.

U hoeft niets mee te nemen, dan uw verloren ziel. Zie op Hem en wordt behouden. *Die tot Hem komt, zal Hij niet uitwerpen* (Johannes 6:37).

4. Hier is een **vierde les** voor *allen die God vrezen*

Waarom is Rachel zo troosteloos? *Waarom* stond ze als het ware op uit haar graf in Rama toen het volk werd weggevoerd naar Babel? *Waarom* zijn de moeders van Bethlehem aanvankelijk zo ontroostbaar?

Omdat ze hun *hoop* kwijt zijn. Rachel wist dat de Messias komen zou. Juda hoopte op de komst van de Messias. Maar hun hoop ontviel hen. En de mensen in Bethlehem hadden het gehoord: de Messias is geboren. Maar hun hoop ontviel hen. En toen werd alles *zo donker*, misschien wel donkerder dan ooit tevoren.

Zo verging het de twee stammen van het volk Israël, zo verging het de moeders van Bethlehem. En zo vergaat het ook zo vaak Gods volk nu. Er was blijde hoop en moed: het oog gericht op Jezus, zicht op Christus, ‘mijn Hoop, mijn Troost, mijn Moed.’

Maar even later moet u zeggen: ‘Waar is mijn hoop, waar is mijn moed gebleven?’

Luister eens. Gaat Juda niet in ballingschap om de *zonden* van het volk? Zucht Israël niet onder het juk van Herodes de Edomiet vanwege hun *zonden*? Is troosteloosheid en donkerheid in ons leven niet vaak het gevolg van *onze zonden*?

Hoe bitter is die duisternis! Onze belijdenis zegt: De verberging van Gods aangezicht is voor ons bitterder dan de dood! (DL, V, 13)

Maar, zo zegt de profeet Jesaja heel eerlijk: *Maar uw ongerechtigheden* (onze misdaden) *maken een scheiding tussen* (ons) *en tussen* (onze) *God, en* (onze) *zonden verbergen het aangezicht van* (ons), *dat Hij niet hoort* (Jesaja 59:2).

Uw ongerechtigheden, onze zonden. Onze zonden! Openbaar of verborgen: wereldse begeerte, leven voor de dingen van nu, het verachten van een broeder of zuster, kwaadspreken over anderen, jaloezie, het vergeten van God, het verwaarlozen van verborgen gebed en van het lezen van de Schrift. We bedroeven de Heilige Geest en... het wordt donker. Daar moeten we niet de Heere de schuld van geven. De oorzaak ligt meestal *hier*, in ons hart!

Er zijn twee dingen, die ik hier graag van zou willen zeggen.

In de eerste plaats is er in de Bijbel altijd de oproep, die ook steeds weer klinkt uit de mond van Jeremia: *Bekeer u, keer terug!*

En tegelijkertijd is er in de tweede plaats, Gode zij dank, ook steeds weer de belofte, ook bij de profeet Jeremia: *Ik zal*, zegt God, *Ik Zelf zal ze terug doen keren*.

Terugkeer, bekering, is *opdracht* en roeping.

Terugkeer, bekering (Jeremia is er vol van) is *werk van Gods Geest*. Die Zelf altijd, voor het eerst en opnieuw, bekering en terugkeer werkt in het hart van mensen die uit zichzelf nooit zullen terugkeren.

Hoe? Door welke weg? Door een weg van berouw, van hartetranen en verdriet: ‘*Heere, waarom ben ik toch weer van U weggelopen?*’

Zijn dat *uw tranen*? *Er is loon voor uw arbeid*. Dat wil zeggen: uw tranen zijn niet voor niets. Dat is de *weg* om terug te keren. En God Zelf brengt Zijn kinderen vanwege Zijn eenzijdige verbond altijd weer terug.

Waarom *kan* dat? Niet om onze tranen. Het is niet vanwege ‘de tranen die ik pleng’. Het kan alleen om de tranen van het Kind van Bethlehem, om de gebeden van de Man van smarten en om het zuchten van de Heilige Geest in de harten van Gods kinderen. God zegt: *Zij zullen wederkomen, want Ik zal het doen.*
Laten wij dan biddend zeggen: *O, laat ons dan wederkeren tot de HEERE* (Hosea 6:1).

5. Hier is tot slot een laatste, een **vijfde les** voor iedereen.
Het is vanmorgen één van twee. U dient één van twee: U dient *of God*, die Zijn Zoon gaf, die vrede bracht op aarde. De engelen zongen ervan. Bij Hem is zelfs troost voor het allerbitterste verdriet dat u in het afgelopen jaar of in de tijd daarvoor overkwam. U dient *of God*, of u dient *de duivel*: die zwakken en kinderen doodde langs de weg in Rama, en die de kleintjes van Bethlehem doorpriemde met het zwaard.

Geliefde gemeente, bedenk op deze laatste zondag:
Wie toch is uw meester?
Wie toch dien jij?
Kiest u heden wie u dienen zult (Jozua 24:15)!
Laat u op deze laatste zondag toch nog met God verzoenen!

Kust de Zoon!
Kust het Kind van Bethlehem!

Amen.

Slotzang Psalm 2:6:

Vreest 's HEEREN macht en dient Zijn Majesteit;
Juicht, bevend op 't gezicht van Zijn vermogen,
En kust den Zoon, van ouds u toegezeit,
Eer u Zijn toorn verdelg' voor aller o - gen;
U op uw' weg tot stof doe wederkeren,
Wanneer Zijn wraak, getergd door uw gedrag,
U, onverhoeds, zou door haar gloed verteren,
Tot staving van Zijn langgehoond gezag.